

در همه انواع دیدن می توان	زین وجوہات اختلاف زندگان
قصه آغاز را از سر بگیر	از قوانین با تو گفتیم تا اخیر
آنچه زیر خوردین مانند انسان	گویم اول از همه زنده و شاکل ^ه
غنچه نور است از کتعم ^ه عدم	فرقش از ذرات دیگر هست کم
آنکه آید بر سر ماء مهین ^ه	زان پس از آن سلال ^ه ماء مطین
زندگان کردند از وسع ارتقا	گر سخوانی نطفه اش با شاد و
گشت با ما حول خود هر جا رفیق	ارتقا جو بود آن جسم رفیق
از اذات ^ه تمنی بما داده سبق	در کلام خویشتن خلاق حق
در جهان پیر همان نوی	بعد از آن از زنده یک خانوی ^ه

۱۰ زنده و ش ذره که همچو زنده می نماید

۱۱ سلال ماء مطین جو بر آب و گل

۱۲ ماء مهین - آب غلیظ یعنی آب با مواد آینه که در و حول آن زمان بودند

۱۳ اشاره باینکه میمن نطفه اذات تمنی از نطفه که تقدیر آن خدا مقرر کرده

(مفردات راغب)

۱۴ زنده یک خانوی (Unicellular Germ)

من مٹھیل زندگان ابتدا
 تو امیبیا را بہین در این زمان
 جسم او در خرد بہین آید نظر
 نزد دانا جا تدار اولین
 مشرقی دانا غے اسرار کتاب
 جمع گشتہ آن نفوس احده
 گامزن گشتند بر راہِ حقیقی
 چون گیتی داشت اور غے تبتا
 شد عروجش را ازان ہم ابتدا
 فرق در تن آمد اندک اندکے
 گر سجا ہی سے منسایم بر ترا
 یادگار بس کہن از زندگان
 زندہ وبے دست پا وبے بصر
 خرد تر بود از امیبا بالیقین
 نفس واحد سے تہد نامش بیابا
 اخذ از ماحول کردہ منانہ
 صاعدان نردبان ارتقا
 بست اندر سلسلہ خود راجا
 یانت از ہر خطہ تا شہر جدا
 سبزہ شد یک جا و گر جا کر سکے

۱ امیبا (Amoeba)

۲ نفس واحد (Unit of Life)

۳ اجیای یک خانوی با ہم دیگر پییدہ خود را در سلسلہ آویختند۔

گر ہمے خواہی تو شرح و بسط آینا
 درنگ آں را بہ فصل مفتین
 اندران بینی چہ سان از ابتدا
 مرتقی شد زندگی تا انتہا
 خالق ما از کہ ہائے مزید
 جانداران را بہ دنیا پرورید
 گفتت اسرار ادوا کہین
 تا شوی آگہ از احوالِ زمین

مدعا زین ورد سرور قلیل و قال

نیست ما را جز رضائے ذوالجلال

تمت حصه اول از حقیقه التکویین

ثبوت مباحث گذشته از قرآن مجید
و تطبیق مقولات با منقولات

أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَأَنْ لَسْهُمُ فِي الْأَرْضِ كَانِتَارَةٌ

فَفَقَعْنَا مَا وَجَعَلْنَا مِنْكُمْ أَزْوَاجًا فُتُونًا

من ز فضل مالک یوم الحساب
آنجہ با علم قلیل و فهم کم
ختم کردم نظم یک جزو کتاب
از کتب فہمیدہ اسم گویم رقم

معنی ہے۔ آیا ندیدہ اند کافران کہ آسماننا زمین مستحق بودند پس بیکشادیم تا از یکدیگر بگریزید
کردیم از آب ہر چیز زندہ را آیا ایسے نمود آری
(تفسیر حیرانی)

چشم پوشی مکن استادِ فن
 چشم پوشی مکن استادِ فن
 نیتم عالم نیتم اہل زبان
 نیتم عالم نیتم اہل زبان
 شرح کردم ارتقائے ادویات
 شرح کردم ارتقائے ادویات
 گویمت اکنون کلام کبیریا
 گویمت اکنون کلام کبیریا
 مسلک مذہب دین گفتارِ حسیت
 مسلک مذہب دین گفتارِ حسیت
 گرچہ بحثِ مذہب اندر کائنات
 گرچہ بحثِ مذہب اندر کائنات
 بیک اصل مذہب حق از خداست
 بیک اصل مذہب حق از خداست
 چون کند بحثِ امورِ حادثات
 چون کند بحثِ امورِ حادثات
 آیت عنوانِ این گفتار ما
 آیت عنوانِ این گفتار ما
 بحرِ عالم بند اندر کوزہ
 بحرِ عالم بند اندر کوزہ
 اندرین آیت نہ سراہ جان
 اندرین آیت نہ سراہ جان

۱۱۴ حادثات ہستی پیدا شدہ

۱۱۴ مذہب بالعموم بحث امور غیر مادی میکند

گویت از رتق ^{بیت} احب اعم بزین
 اصل اینها بود و احد با یقین
 این خیالت سوئی بالا سے کند
 رہنمائی تا ہیولی سے کند
 در پس آن لفظ ^{بیت} فتق آرد خدا
 گشتن اجزا از اصل خود جدا
 معنی آن را مگر فهمیده
 ترانکہ اقوال حکیمان دیدہ
 من نہ اسباب ^{بیت} علل گفتم سخن
 وجہ اشتات ہیولائی کہن
 رتق بود و فتق شد از حکم رب
 این چنین گولے گرفتار سبب
 غور کن بر رمز تیر آن کریم
 کن حذر از مکر شیطان رحیم
 بعد از ان گوید کہ خلاق حمید
 زندگان را جملہ از آب آفرید
 آیت است این بوستانی باردا
 آیت است این بحرنا پیدا کنا

۱۔ رتق با ہم چسپیدہ بودن یعنی در ہیولی زمین و اجرام سماوی با ہم چسپیدہ بودند۔
 ۲۔ فتق۔ از ہم جدا شدن۔ ہیولائی کہکشان از ہیولائی اعظم و جدا شدن ہیولائی
 نظام شمسی از ہیولائی دیگر اجزائی کہکشان و جدا شدن سیارگان از شمس
 اعداد از سیارگان۔

۳۔ اشتات شکستن

۴۔ حل علتنا

جان جان پرورد زین سسردی

زانتشار جزو جزوش درتیم

مے کندر این آیت قرآن بیان

اندرین ستور ستر انتہاست

تا از و فاسل نباشی روز و شب

ہست تفسر خدای ذوالجلال

آفریم مرسلان و انبیاء

واعیان بودند بر راہ ہدی

بر شما از من پیام آخرین

سر خلقت را بتو گفتم علن

تا کجا از کار و طغیان می بری

قابل این صاحب ایمان بود

ہست این از محبت ذات احدی

گویت این از مہولائے عظیم

زان سپس از آمد جان در جہاں

این دو رمز از راہ نامی ابتداست

ذکر این ہر دو تو کرد است رب

آخر این آیه از اہل کمال

غور کن اے آل آدم از شما

جملہ سوسے وحدت من خلق را

دادہ ام قرآن بہ ختم المرسلین

در ہمیں آیت ز اسرار کہن

گر کنون ہم راہ ایسان نسیری

گفت احمد مجرم قرآن بود

غیر وحی تھی کیے ازائیسان	کے شناسد را از تخلیق جهان
بالخصوص آن دم کہ دنیا سر بسر	بود از اسرار خلقت بے خبر
سُر کی نوننت چہ واند دیگری	جز کون یا از و پنہیبری
نے یہ انجیل و نہ توریت و زبور	نہ بہ دید و نہ آوستا و سطور
این چنین آیت کے مسطور دید	بکر معنی را چنین ستور دید
گوہرے زینسان نہ اسرار خدا	بہر ما آورد احمد مصطفیٰ
صد سلام و صد درود و صد ثنا	بر رسول اللہ شاہ انبیاء
رفت با موسیٰ عصایش از زمین	معجز احمد ہمیشہ زندہ بین
ہم بہ قرآن یاب در دیگر مقام	بکر معنی امچو خورد اندر خیام

۱۱۷ کون خالق کون کنندہ
 ۱۱۷ اوستا کتاب زردشتیان
 ۱۱۷ معجز احمد قرآن مجید

۱۱۷ کی نوننت کون
 ۱۱۷ دید کتاب ہندوان
 ۱۱۷ بکر عروس
 ۱۱۷ خیام خیما

صالحان را گفت حق نافع چو آب	طالحان را بے فواید چون جباب
گفت نفع آب ماند تا ابد	محو کرد در دو سه ساعت زبرد
مقصود این آیه از بس اوضح است	کاشفِ مزلتِ بقاءِ صلح است
گردور نزد تو باشد فضا	است این نکتہ بہ اقطارِ سما
دورِ آتش بود قبل آب خاک	قبیلہٴ عینِ نادرِ قرآنِ پاک
می دهد قرآن از پیمان ہرزمان	درسِ ہائے نو بنو بامومنان
آنچہ دیدی در کتابم سیر	راعی و قولِ حبلہ اربابِ سیر
مومن و نصیرانی و ہم از بہود	از مجوسان و بزرگان ہنود
اختلافش چسپت با قولِ خدا	پس تو حکمت را بدان از دینِ خدا
بالخصوص اسلام دینِ آخرین	ملتِ بیضائے ختم المرسلین

۱۵ زبد جباب

۱۶ اگر فضا را کہے مدور میدانند لفظ اقطار سما در قرآن تا یہیں می کند

۱۷ وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ نَّارِ السَّمُومِ

جامع احکام ادیان قدیم مخزن اسرار قرآن کریم
 چہیت قرآن نور رب العالمین شاہد خلاق بر روضے زمین
 اثر دہائے سحر شک وارتباب ازیدہ بیضا فزوں تراہن کتاب

در جہان نور خداوند این کلام

گیر حبیل اللہ محکم والسلام

كَلِمَاتُ الشُّكْرِ

حِصَّةٌ

فہرست مضامین

صفحہ	نمبر شمار	مضمون
	۱	فصل ہفتم - در بیان ارتقاے حیات در آب و ظہور نباتات و ارتقاے اشجار و تخلیق فشریات و عناکب و عقارب و ارتقاے
۱۲۳		حیوان و ضفایع و ضباب (ترجاف)
	۲	فصل ہشتم - در شواہد جدید و خورد خورد بر ارتقاے زندگان و وجود
۱۲۴		اشداد آب و ہوائی جہان و تکثیر و تقلیل اجیاد و ادوار زبان
	۳	فصل نهم - ظہور دو آب ناست الشدی ماشی علی اللرح و تخلیق
۱۶۰		جبال جدید و ظہور ماشی علی الریحین تا اختتام ادوار الثلوج
	۴	فصل دهم - در ظہور دو پایان ذات الشدی یعنی عفات
۱۷۶		قبل انسان -
	۵	تتمہ حصہ دوم از صحیفۃ التکوین - در ثبوت حث
۱۹۷		از قرآن مجید و انتہات سفید

فصل بیستم

در بیان آغاز حیات در آب پیدایش نباتات
 و ارتقای حیات و تکلیف مضبوط از غلوق و نطفه ارتقای حیات
 و شرکات حیات و صفات و صنایع (زحما)

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِ وَ

مِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ سَرْبِطَيْنِ وَمِنْهُمْ عَلَىٰ رِجْلَيْنِ مُخْتَلِفًا

اللَّهُ وَإِنْ شَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

آیه - و خدا آفرید هر جانوری از ناسب آب پس از اینها است که بر روی شکم خود و از اینها است که بر روی دو پا برهنه است و از اینها است که بر روی دو پا برهنه است و از اینها است که بر روی دو پا برهنه است و از اینها است که بر روی دو پا برهنه است
 می رود بر روی دو پا برهنه است - و از اینها است که بر روی دو پا برهنه است و از اینها است که بر روی دو پا برهنه است و از اینها است که بر روی دو پا برهنه است
 می خواهد بر اینها برهنه است و از اینها است که بر روی دو پا برهنه است و از اینها است که بر روی دو پا برهنه است
 انفسیر حسین

از عنایاتِ خداوندِ کریم
 این دوم جزو کتاب آغاز شد
 گفتمت از زندگی در ابتدا
 از معارج^۱ در عروج جسم و جان
 سرگذشت زندگان اندر بحال
 از خروج زندگان در دشتِ بر
 سیر مخلوقات رب العالمین
 مجملے گویم از احوال نبات
 من گویم از درختِ باردار
 بلکه آغازم ز بحثِ آن نبات
 خالق و رزاق و رحمن و رحیم
 فکر من با طبع من دمساز شد
 بشتواز اطوار^۲ اندر ارتقا
 مے کنم جہدے کہ آید در بیان
 ز ارتقائے نوعائے ذمی^۳ فقط
 از نباتات و از اشجار و ثمر
 در دلت پیدا کند حق الیقین^۴
 بعد از ان از دیگر انواع حیات
 از صنوبر یا ز شمشاد و چنار
 بود کان در دور آغاز حیات

۱- اطوار طوراً

۲- معارج زینہ

۳- ذمی فقہاً آن حیوانات کہ استخوان پشت میدارند کہ در عربی آنرا فقرہ میگویند۔
 ۴- حق الیقین یقین کامل کہ بالاتر از درجہ علم الیقین و عین الیقین باشد۔

اصل حیوان و نباتات زمین	یافت صورت در سلال ماء و طین
کرد فطره ارتقا از این سلال	مسکن بالوف او آب نلال
از تطف بائے حی لا بموت	کرد آن از نور شمسى اخذ قوت
در نباتی هست یک جزو لطیف	کان کشد از نور از نراق لطیف
از شعاع شمس چون ز نقش رسید	زنگ اخضر از همان آمد پدید
فطره اول که بود اصل نبات	در وجود آمد به آغاز حیات
با حیاتی چونکه این معلوم شد	در تنازع للبق مشغول شد
خشک گشته آب و این جهان شد	بار دیگر زنده از باران شد
زیست فطره قرنها ز بیسان بون	تا صلاحیت به ہمیش شد فزون
تافت بر سے نور الطاف خدا	از سواحل در رهوش داد جائے

۱- قوت خوراک
 ۲- فطره ذره سبز که ہمہ نباتات از ان ارتقا کردند و آن در خوردین نظری آید
 ۳- یعنی فطره که جائے او در محل بجز بود در احوال جائی گرفت

۴- تطف پاک

مدتے زامواج در اطلاق بود
 اندر این جا رست فطره زانفاس
 فطرهائے چند پس یکجا شدند
 زانفادیت چو کردند ارتقا
 هر یکے در جسم کل میکرد کار
 آن یکے شد برگ و سر بالا نمود
 کارنگر که دیک جزوش که آن
 در وحولش خواشش اعراق بود
 یافت بے تکلیف نوعش انغراس
 مرتقی از خلقت اولی شدند
 "جسم کل" گوئیم آن مجموعہ را
 بر عباد شد شکل هر یک را مدار
 تا بیاید رجمت یزدان فرود
 بیخ سبزہ شد پس از دور زمان

۱۱ اطلاق یعنی بے آرام کردن

۱۲ انغراس یعنی بہ آب فرود رفتن غرق شدن

۱۳ انفرادیت یعنی وحدت

۱۴ جسم کل یعنی جسمی کہ از مجموعہ جراثیم ساخته شدہ بود

۱۵ کارنگر پارہ آہن ثقیل کہ برائے استادہ کردن کشتی بہ آب ہی انماختند

۱۶ بیخ سبزہ آن جزو سبزہ کہ کارنگر از وہ گذرے سے مشورہ بعد دوری چھن سبزہ بر زمین

جائے گزشت بیخ آن گشت

آن کیے رگ گشت رزقش را کشید	باسہولت طعم خود را چسبید
فرقش از حیوان سکون در یک مقام	غافل و سبے بہرہ از ذوقِ حرام
این نباتی از عناصر رزق چسبید	قوت حیوان از دیگر اجبار رسید
طعم خود را یافت یک جا بر قرآ	نے چو حیوان رزق او صید و شکار
چون بقائے نسل او از فطرہ بود	لازمادر آب جائے خود نمود
زال دنیا بود در آن دم جوان	گرم سٹحشس چون بطونِ مادران
سبزہ در ماحول خود خوشحال بود	جائے او در ساحل و احوال بود
رزق نہیرین پنچہ بخش کشید	نور و غازات ہوارا برگ چسبید
اے کہ جوئے سر ابقائے چیتا	می توان در برگ میراث النبات

۱۔ یعنی فرق اولین سبزہ و حیوان این بود کہ فطرہ نبات مساکن و نطفہ حیوان متحرکے
ماند و رزق فطرہ از عناصر بود و رزق نطفہ حیوان از نباتات و نصف دیگر۔
۲۔ الف النبات۔ یعنی نباتات یعنی مساکن و مکنیدن کہ در برگ می باشند۔

ارتقا جو سبزہ کو رستہ گشت	بعد دور سے ریشہ اش آمد بہت
یافت چون ماحول بہتر شد نہال	گامزن ہر دم بہ حسن کمال
گیرد از ماحول شیء سے اثر	کرد آن تفسیر بق انواع شجر
دشت نازک پہچونے جسمے دخت	در سوا حل زندان سبب افکند دخت
کرد باز اصلاح و تادیش خدا	گامزن کردش براہ ارتقا
دور ریشہ رفت و تخم آمد پدید	دست دادش فتح ابواب جدید
آنکہ تخم او نکرده ارتقا	تا کنون در نزد آیش بہت جا
بس شجر بانج و برگ و بار شد	رخت تخمش نسل آن بسیار شد
قوت خود رانج و برگ خویش جدید	احتیاج زیست در ساحل ندید
چون شجر از عطش بے اندیش شد	سوئی بر یغار فرج بیشہ شد

۱۔ ریشہ اش۔ نباتات بردہ قسم اندکی آنکہ از تخم پیدای شوند دوم آنکہ از کوش نسل شان از ریشہ باشد و
 ریشہ نام آن اجزائی بارکی مثل سوئی است کہ در بعضی نباتات بجائے تخم می بہشند۔
 ۲۔ عطش تشنگی
 ۳۔ یغار حملہ

رفت بالقدح از ساحل برون	در وجود و سے درشتی شد فزون
سخت شد آن همچو نئے نازک بن	پس به آسانی به پشتش شد وطن
پیشتر می زد به هر دوران و قدم	تا بزد بر قله های که علم
در میان حبله انواع حیات	اولاً آمد سوئی خشکی نبات
بود حیوان را غذا از برگ و بر	پیش پیش زان سبب آمد شجر
غور کن در دل که این تقدیر کرد	یا که خاک تیره این تدبیر کرد
سبز و گل بر درختان جدید	بعد چپندین قرنها آمد پدید
تو گوئمنها نبات آمد به	در پیش اییاشے دیگر ره سپر
نوع غازان را که با این است نام	انحصار زندگان برو سے عدم
سبز آن را اخذ کرده جا بجا	مے دید آزادیش اندر میرا

نوع غاز یعنی نباتات چون هوارد در خود کاشند مابین یعنی کسب برابرون سے برآرد
و این سبب بعد پید شدن نباتات و از مابین یعنی کسب نکسب در توازن و شد که
نقص زندگی حیوانات بر آن است۔

سوزے خشکی سوزے خود زندہ تھا	سبزہ چون مائیں را داد از دیاد
نہودت ساڈ فوج را جنس نبات	گشت لشکرش بہمت پرچیا
جیش حیوان کرد در آنجا نزول	چون نبات آمد خشکی از وحول
کرد حیوان سوزے بر شد الرجال	پس نباتی رفت در قریب خیال
رفت یکجا بعد چندین قرنها	بہ سر کسارہا با چارہ پا
بودہ است اندر زمانے پس طویل	از سواحل تا بہ کسارش رحیل
اندرین جانے پہ فصل ہشتمین	طول آن مدت گویم در سنین
گویمت از دیگر اقسام حیات	ختم بہتر جیش انواع نبات
در زمین ما بہ دور ابتدا	تواست چون تخلیق حیوان را خدا

۱۳۰ چون نبات یعنی وہ آن زمان کہ نباتات بیرون از احوال در خشکی رستن گرفتند حیوانات در احوال سکونت پذیر گشتند یعنی آمدن حیات سوزے خشکی بالتدریج بود۔

۱۳۱ بر سر کسارہا یعنی تا زمانہ پیدائش دریاں چارہ پائیاں بنیہا یا کورہ اکثر رستندہ بودند

از سلاطین طین در کسر عیش

گوشه پدید چون منی جسم قیق

در میان آن چشمان بارهین

نور پدید آنکه رویه آینه

نوازش را گوئیم بر خود به ما

پیدا آنکه پدید است در چشم

نور ایضا بود جسم منقش

معمول آنکه در چشم آینه

چنانکه در میان نور آینه

گوشه پدید آنکه در چشم

شده در آنکه در چشم

نور پدید آنکه در چشم

پدید آنکه در چشم

نور پدید آنکه در چشم

چنانکه در چشم

نور پدید آنکه در چشم

نور پدید آنکه در چشم

نور پدید آنکه در چشم

اینکه گشته پدید آنکه در چشم
نور پدید آنکه در چشم
نور پدید آنکه در چشم
نور پدید آنکه در چشم

آن حیات ابتدائی شد مکین	با قرار اندر کیے کنج زمین
ہچو سبزہ کرد آبش پرورش	چون نباتے حاصلش می شد خورش
رود من الارض بانا را بخوان	ہست اندر سورہ نوح ابن بیان
تا نگید و خود بخود راہ فرسار	دا ویک مستحکمش جائے تزار
ہچو سبزہ بود بیخ او بہ گل	ذوق آزادی سے پوشش بدل
از زمین برید و شایع شد آب	بود در امواج اندر اضطراب
در تلاکش رزق سفتے جایجا	ہر زمان در نو تکاپو مستلا
کروا ہر جیات آب و ہوا	یافت زمان بالپردگی نشو و نما
ہچمیدین گفتند راخوان الصفا ^۱	راز و انان مستدیم از قوم ما
در ہمان دوران کہ شد ظاہر جیات	گرم تم بود این زمین سے نیا

۱۔ وَأَنْبَأَكُمْ رَحْمَتِ الْآرْضِ نَبَاتًا رَیاضًا شَمَارًا اِنَّ زَمِیْنَ مِثْلَ نَبَاتٍ

۲۔ سبج سینئ فشاور

۳۔ اخوان الصفا مجلس علما کہ در زمان عباسیان منعقد بود

زبان حرارت این زمان یابی نشان	در رحم اندر بطون مادران
خالق عالم ز الطاف مزید	در چنین ماحول کنه را پرورید
پس ز تاثیرات ماحولش زمان	ساخت چون کره آب اندر روان
آنکه پیشا پیش بود اندر سبیل ^{له}	گشت مغز اندر سر آن جسم کل
تو گو این جا که انکار از خداست	خود زمانه حکم آن رب العالی است
کرکے بے استخوان آن زنده بود	کل وجودش نرم و همچون مضمغ ^{بوم}
مضمغ نام زنده بے استخوان	جسم او بے طاقت تاب تو آن
آنچه گفتم نے فقط رائی من است	بلکہ روی تیرہ ہری من است
پیشکش سازم دو گوہر شاہوا	از کلام سپیر روی یادگار
از جہادی مردم و نامی شدم	مردم از نامی حیوان سرزدم

۱۔ سبیل یعنی راه۔

۲۔ گشت مغز اندر سر آن جسم کل یعنی چون جراثیم کہ در یک سلسلہ خود را بستہ یک جسم گردیدند کلام جزو دم کہ مقدم آندا بودہ پیش میزند آن مغز سر آن سلسلہ گردید۔

چون گویم من ز مردن گم شدم	مردم از حیوانی و آدم شدم
قصه آغاز حیوان باز گو	دور از محبت چرا این گفتگو
چون امید با وجود زبان بیف	شئی رخ می را بود جسمی بیخوف
شش رخ گشتی از آنجا پدید	ار شدی یک جان تشکی پدید
کرد پیدار و روشن آشنای	پس حیوان داد حق تا به توان
در تن زنده زین خلق عظم ام	بشنو این که ما گویم تا انتقام
سخت تر شد در از مرد در آنجا	و نه بیرون بیست من تا
بملاقت با چند از زبان کلمات	اوهار با از این دور کلمات
کرد این جسم از کس است	است در او آنچه بود به شای
جسم خود را زنده نشد نه	چرا که جان بهر بدن است

علاوه امید به آن که در صورتی که در زبان آنگیزد امید با خوانند و آدم از آن است